

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DU LỊCH**

=====o0o=====

**NGƯỜI THÁI ĐEN VỚI SỰ PHÁT TRIỂN
DU LỊCH MÙNG LÒ – TỈNH YÊN BÁI**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Giáo viên hướng dẫn: T.S Nguyễn Anh Cường

Sinh viên thực hiện : Đoàn Thị Hương Lý

Lớp : VHDL 13C

Niên khóa : 2005 - 2009

Hà Nội 06/2009

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	4
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
5. Phương pháp nghiên cứu.....	4
6. Bố cục của khóa luận.....	5
Chương 1: Khái quát về Mường Lò và người Thái Đen ở Mường Lò, tỉnh Yên Bái	6
1.1 Khái quát về Mường Lò.....	6
1.1.1. Mường Lò trong quá trình lịch sử.....	6
1.1.2 . Mường Lò hiện nay.....	8
1.2 Người Thái Đen ở Mường Lò, tỉnh Yên Bái.....	10
1.2.1. Dân số và sự phân bố dân cư.....	10
1.2.2. Quá trình lịch sử tộc người.....	10
1.2.3. Đặc điểm kinh tế - văn hóa xã hội.....	12
1.2.3.1. Đặc điểm kinh tế.....	12
1.2.3.2. Đặc điểm văn hóa xã hội.....	14
1.2.3.2.1. Văn hóa vật thể.....	14
1.2.3.2.1.1. Làng bản và nhà ở.....	14
1.2.3.2.1.2. Trang phục.....	16
1.2.3.2.1.3. Ẩm thực.....	21

1.2.3.2.2. Văn hóa phi vật thể	26
1.2.3.2.2.1. Quan hệ xã hội.....	26
1.2.3.2.2.2. Phong tục - lễ nghi.....	27
1.2.3.2.2.3. Tín ngưỡng	30
1.2.3.2.2.4. Lễ hội	31
1.2.3.2.2.5. Văn học - nghệ thuật.....	35
Chương 2: Thực trạng khai thác và phát huy văn hóa dân tộc thái vào hoạt động du lịch tại Mường Lò	38
2.1. Thực trạng về hoạt động khai thác vốn văn hóa dân tộc thái vào hoạt động du lịch tại Mường Lò.....	38
2.1.1. Các giá trị văn hóa Thái đang được khai thác phục vụ du lịch	38
2.1.2. Cơ sở vật chất hạ tầng phục vụ du lịch	46
2.1.3. Các loại hình du lịch.....	47
2.2. Đánh giá thực trạng hoạt động du lịch tại Mường Lò	54
2.2.1. Những mặt đã làm được	54
2.2.2. Những tồn tại	54
Chương 3: Một số giải pháp nâng cao hiệu quả khai thác văn hóa dân tộc thái vào hoạt động du lịch tại Mường Lò	58
3.1. Quan điểm phát triển	58
3.2. Giải pháp nhằm khai thác vốn văn hóa dân tộc Thái vào hoạt động du lịch tại Mường Lò	59
3.2.1. Nâng cao hiệu lực quản lý nhà nước	60
3.2.2. Nâng cấp cơ sở vật chất kỹ thuật phục vụ du lịch	61
3.2.3. Đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực phục vụ du lịch	62
3.2.4. Định hướng thị trường du lịch và xúc tiến quảng bá du lịch.....	63
3.2.5. Nâng cao chất lượng, đa dạng hóa sản phẩm dịch vụ du lịch	65

3.2.6. Thu hút sự tham gia của cộng đồng địa phương..... 66

KẾT LUẬN..... 68

TÀI LIỆU THAM KHẢO

PHỤ LỤC

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

“ Muốn ăn gạo trắng nước trong
Vượt qua đèo Ách vào trong Mường Lò.”

Nói tới Mường Lò người ta luôn nhớ đến một vùng đất sơn thủy hữu tình, giàu bản sắc văn hóa dân tộc, đặc biệt là văn hóa Thái.

Trong đại gia đình các dân tộc Việt Nam, dân tộc Thái đứng thứ ba về dân số sau người Việt (Kinh) và người Tày. Việc nghiên cứu về văn hóa Thái đã trở thành mối quan tâm lớn không chỉ đối với một quốc gia (như Việt Nam) mà còn được các quốc gia trong khu vực và trên thế giới cùng quan tâm. Những cuộc hội thảo quốc tế về Thái học đã chứng minh rõ điều đó.

Những đặc trưng về lịch sử, kinh tế, văn hóa, xã hội của người Thái ở Việt Nam đã được tái hiện khá phong phú trong những công trình ấy. Tuy vậy, phạm vi nghiên cứu thường tập trung ở một số khu vực như Tây Bắc (Sơn La, Lai Châu), Bắc Trung Bộ (Thanh Hóa, Nghệ An) mà ít chú ý đến nơi khác có người Thái cư trú.

Ở tỉnh Yên Bái, người Thái (cả Thái Đen và Thái Trắng) chiếm 6% dân số toàn tỉnh tập trung đông nhất ở huyện Văn Chấn, thị xã Nghĩa Lộ, huyện Mù Cang Chải. Đặc biệt, người Thái Đen tập trung đông tại cánh đồng Mường Lò rộng 2300 ha.

Địa danh Mường Lò đã quen thuộc trong câu “ nhất Thanh, nhì Lò, tam Than, tứ Tắc ” và gần đây đã được các nhà nghiên cứu chỉ ra rằng đây là một trong những trung tâm cư trú của người Thái Đen ở Việt Nam.

Song hiện nay, hoạt động du lịch tại Mường Lò chưa đạt hiệu quả tương xứng với tiềm năng du lịch. Xuất phát từ nhận thức trên và nhu cầu thực tiễn với mong muốn góp phần nhỏ bé trong việc nghiên cứu về văn hóa dân tộc Thái được khai thác đưa vào hoạt động du lịch, đặc biệt là loại hình du lịch văn hóa. Bởi thế, em đã chọn đề tài: “*Người Thái Đen với sự phát triển du lịch Mường Lò - tỉnh Yên Bái*” làm đề tài khóa luận tốt nghiệp của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.

Vấn đề lịch sử - văn hóa của người Thái ở Việt Nam đã được sưu tầm, nghiên cứu từ rất lâu nay với các tác phẩm như “ Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam ” của Cẩm Trọng: “ Văn hóa Thái Việt Nam ” (Cẩm Trọng - Phan Hữu Dật). Cẩm Trọng là tác giả có nhiều công trình nghiên cứu về dân tộc Thái ở Việt Nam . Ông cùng Ngô Đức Thịnh viết tác phẩm “ Luật tục Thái ở Việt Nam ” xuất bản năm 2003. Năm 2005, cuốn “ Những hiểu biết về người Thái ở Việt Nam ” của ông được tái bản, với nội dung là giới thiệu văn hóa Thái trong lịch sử Việt Nam, sự phân chia thành các vùng văn hóa, các nhóm địa phương, nơi cư trú, sinh hoạt kinh tế, sinh hoạt ăn uống, ở, mặc, đi lại, quan hệ gia đình, xã hội. Thêm một công trình nữa của Cẩm Trọng được mang tên “Người Thái” do Chu Thái Sơn chỉnh biên.

Ngoài tác giả Cẩm Trọng còn có các tên tuổi khác như Phạm Ngọc Khuê với “Mỹ thuật dân tộc Thái ở Việt Nam” trong đó giới thiệu về nghệ thuật kiến trúc, nghệ thuật trang trí trên vải, trang sức, đồ gốm. Lê Ngọc Thắng với “Nghệ thuật trang phục Thái ”. Hai tác giả Hoàng Nam và Lê Ngọc Thắng với “Nhà sàn Thái”. Năm 2006, cuốn “ Văn hóa vật chất của người Thái ở Thanh

Hóa và Nghệ An” của Vi Văn Biên được xuất bản, ông đã phân tích sự tương đồng và khác biệt về văn hóa vật chất của người Thái ở Bắc Trung Bộ và người Thái ở Tây Bắc.

Một loạt những công trình nghiên cứu về nghệ thuật ngôn từ của người Thái cũng được ra đời. “Truyện dân gian Thái” với ba tác giả Cầm Cường, Cầm kỳ, Hà Thị Thiệp. Gần đây nhất là tác phẩm “Tìm hiểu văn học dân tộc Thái ở Việt Nam” của Cầm Cường nói về nguồn gốc và thành tựu của văn học Thái và vai trò của nó trong đời sống xã hội dân tộc Thái.

Ngoài những công trình nghiên cứu đồ sộ thì trên một số báo và tạp chí cũng xuất hiện những bài viết tản mạn về dân tộc Thái nhưng khai thác ở một số khía cạnh văn hóa, kinh tế, xã hội. Trên tạp chí Dân tộc học số 2 năm 2006 có bài viết “Lễ hội truyền thống của người Thái Tây Bắc trong giai đoạn hiện nay”. Cũng trên tạp chí Dân tộc học số 3 năm 2006 có bài viết “Cư dân Tày - Thái cổ” trong đó nhấn mạnh những đặc điểm văn hóa riêng biệt của cả hai dân tộc này.

Viết về Mường Lò có công trình của Hội văn nghệ dân gian Việt Nam “Tìm hiểu một số tục cúng vía của người Thái Đen ở Mường Lò” của nhóm tác giả Hoàng Thị Hạnh- Lò Văn Biên- Nguyễn Mạnh Hùng. Hai áng sử thi của người Thái là “ Quắm tố mương” (kể chuyện bản mương) và “Táy pú xắc” (dõi theo bước đường chinh chiến của cha ông) là hai tác phẩm đã dựng nên quá trình di cư - tụ cư và sinh sống của người Thái Đen. Trong đó Mường Lò được nhắc đến là nơi Lò Lạng Chượng - ông tổ người Thái Đen ở Tây Bắc Việt Nam bắt đầu sự nghiệp của mình. Đồng thời những sự kiện đó cũng được thuật lại khá sinh động trong áng “ Mo khuôn ”(mo hồn) và “Lời tang lễ dân tộc Thái” mới được xuất bản gần đây.

Có thể nói, các tác phẩm cùng với những kết quả nghiên cứu đều khẳng định vai trò, vị trí, ý nghĩa của Mường Lò với lịch sử - văn hóa của người Thái Đen. Tuy nhiên chưa có bài viết nào đi sâu vào hoạt động kinh doanh du lịch của Mường Lò. Chính vì vậy, người viết mạnh dạn lựa chọn đề tài này để nghiên cứu với mong muốn góp phần nhỏ bé của mình trong sự phát triển du lịch Mường Lò.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.

Đối tượng nghiên cứu chủ yếu là những giá trị của văn hóa dân tộc Thái được đưa vào phục vụ du lịch nhằm thu hút du khách đến với Mường Lò. Qua đó du khách có thể hiểu hơn về một văn hóa Thái đầy nét riêng biệt và đậm đà bản sắc.

Phạm vi nghiên cứu là người Thái Đen ở Mường Lò (gồm huyện Văn Chấn, thị xã Nghĩa Lộ).

4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.

Nghiên cứu những nét khái quát về truyền thống văn hóa dân tộc Thái Đen, phân tích các điều kiện tiềm năng cũng như thực trạng khai thác để phát triển du lịch văn hóa một cách có hệ thống. Và từ đó đưa ra những giải pháp nhằm khai thác và phát triển du lịch Mường Lò có hiệu quả.

Giới thiệu bức tranh toàn cảnh Mường Lò với đặc trưng văn hóa vật thể, phi vật thể, di tích lịch sử, danh lam thắng cảnh. Khái quát thực trạng trong năm qua và triển vọng phát triển năm tới. Từ đó đưa ra một số đề xuất nhằm bảo vệ và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc Thái Đen vào sự phát triển du lịch Mường Lò.

5. Phương pháp nghiên cứu.

Để hoàn thành khóa luận này, người viết đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau:

** Phương pháp khảo sát thực tế:*

Quá trình thực hiện khoá luận đòi hỏi phải tiến hành một số đợt thực địa, khảo sát các đối tượng nghiên cứu tại Mường Lò nhằm đưa ra những đánh giá xác thực và có thông tin đầy đủ về các đối tượng nghiên cứu.

** Phương pháp thu thập và xử lý tài liệu:*

Người viết đã tìm các tài liệu từ nhiều kênh thông tin khác nhau. Sau đó chọn lựa và phân loại các tài liệu đó cho phù hợp với yêu cầu của bài viết.

** Phương pháp phân tích và tổng hợp:*

Phương pháp này được sử dụng để phân tích và xử lý số liệu, tài liệu đã điều tra, bao gồm các thông tin, số liệu được tổng hợp từ một số sách báo, băng hình, mạng Internet. Từ những nguồn tài liệu đó người viết đã tiếp tục dùng lý luận du lịch để phân tích và tổng hợp lại rồi đưa vào bài viết một cách hợp lý.

** Phương pháp liên ngành:* địa lý học, dân tộc học, du lịch học.

6. Bố cục của khóa luận.

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục ghi tài liệu tham khảo và phần phụ lục, phần nội dung của khóa luận được trình bày trong ba chương:

Chương 1: Khái quát về Mường Lò và người Thái Đen ở Mường Lò tỉnh Yên Bái.

Chương 2: Thực trạng khai thác và phát huy văn hóa dân tộc Thái vào hoạt động du lịch tại Mường Lò .

Chương 3: Một số giải pháp nâng cao hiệu quả khai thác văn hóa dân tộc Thái vào hoạt động du lịch tại Mường Lò .

sức quyến rũ lạ kỳ. Nghĩa Lộ - Mường Lò đã và đang trở thành một thị xã văn hóa miền Tây - một địa danh du lịch văn hóa có sức cuốn hút mãnh liệt, làm say lòng bất cứ du khách nào đã từng ghé thăm để rồi bị giữ chân bởi câu hát mời gọi tha thiết:

“Anh có vào Nghĩa Lộ với em không?
Thị xã miền Tây vẫn chờ anh đó
Xống chụ xon xao thêm vắn thêm điệu
Đêm xòe Thanh Lương xao xuyên hội mùa”.

Hy vọng những nghiên cứu về người Thái Đen ở Mường Lò sẽ còn tiếp tục được triển khai để Mường Lò có cơ hội được biết đến nhiều hơn, được khẳng định hơn giá trị văn hóa vốn có của mình từ bao đời nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lò Văn Biền (tham luận), *Địa danh Thái cổ*, hội thảo văn hóa du lịch, sở văn hóa thông tin - sở thương mại du lịch Yên Bái, 2005.
2. Vũ Thế Bình chủ biên, *Non nước Việt Nam*, NXB VH TT, 2003.
3. Đảng bộ huyện Văn Chấn, *Sơ thảo lịch sử Đảng bộ huyện Văn Chấn, 1930 – 1954*, Yên Bái, 1986.
4. Trần Văn Hạc, *Nồng say xòe Thái Tây Bắc*, NXB VH TT, 2006.
5. Trần Văn Hạc, *Xây dựng bản Thái Tây Bắc phục vụ hoạt động du lịch*, báo Yên Bái, số 1773, ngày 30/08/2006.
6. Hoàng Thị Hạnh, Lò Văn Biền, Nguyễn Mạnh Hùng, *Tìm hiểu một số tục cúng vía của người Thái Đen ở Mường Lò*, NXB VH TT, 2005.

7. Nguyễn Văn Hòa, *Người Thái Đen cúng tổ tiên* (chương trình Thái học Việt Nam và giao lưu văn hóa, Đại học Quốc gia Hà Nội), NXB VHDT, 1998.
8. Hoàng Lương, *Về người Thái Đen ở Việt Nam*, dân tộc học, 2001.
9. Bùi Huy Mai, *Dân tộc và bản sắc văn hóa vùng Văn Chấn Mường Lò* (quyển 2), NXB VHDT, 2004.
10. Trần Nhoãn, *Tổng quan du lịch, Đại học Văn hóa Hà Nội*, 2005.
11. Ngô Đức Thịnh, Cầm Trọng, *Luật tục Thái ở Việt Nam*, NXB VHDT, 2003.
12. Tỉnh ủy Yên Bái, *Một số nét đặc trưng các dân tộc Yên Bái*, 2000.
13. Cầm Trọng, *Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam*, NXB KHXH, 1978.
14. Cầm Trọng, *Mấy vấn đề cơ bản về lịch sử kinh tế xã hội người Thái Tây Bắc Việt Nam*, NXB VHDT, 1987.
15. Phan Hữu Giật, *Văn hóa Thái Việt Nam*, NXB VHDT, 1995.
16. Cầm Trọng, *Những hiểu biết về người Thái ở Việt Nam*, NXB chính trị quốc gia, 2005.
17. Vương Trung, *Mo khuôn*, NXB VHDT, 1999.
18. Vương Trung, *Táy pú xác*, NXB VHDT, 2003.